

รายงาน สรุปบทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมง

วันที่ 6-7 สิงหาคม 2562

ณ ห้องประชุมประถม ใจจิตร มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

รายงาน
สรุปบทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ

ณ ห้องประชุมประถม ใจจิตร มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี
วันที่ 6-7 สิงหาคม 2562

ศูนย์พัฒนาการจัดการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สนับสนุนโดยรัฐบาลสวีเดน

ผ่านโครงการความร่วมมือซีฟเดค-สวีเดน

SEC/SP/202

ธันวาคม 2562 (December 2019)

PREPARATION AND DISTRIBUTION OF THIS DOCUMENT

รายงานสรุปทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ จัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการ ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเผยแพร่ให้กับผู้เข้าร่วมประชุม ประเทศสมาชิกของ ศูนย์ฯ สำนักงานต่างๆ ของศูนย์ฯ และผู้สนใจ

This document was prepared by the Secretariat of Southeast Asian Fisheries Development Center (SEAFDEC). The document is distributed to participants of the Meeting, SEAFDEC Member Countries, SEAFDEC Departments and concerned institutions.

BIBLIOGRAPHIC CITATION

SEAFDEC. 2019. รายงานสรุปทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ, 6-7 สิงหาคม 2562, จังหวัดจันทบุรี, ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. 47 หน้า

SEAFDEC. 2019. Report of the National Forum to Share Lessons Learned and Knowledge of Fisheries Communities on Fisheries Resources and Habitat Management, 6-7 August 2019, Chanthaburi Province. Southeast Asian Fisheries Development Center 47 pp (Thai language)

NOTICE OF COPYRIGHT

The publication may not be reproduced, in whole or in part, by any method or process, without written permission from the copyright holder. Application for such permission with a statement of the purpose and extent of the reproduction desired should be made through and address to:

SEAFDEC Secretariat
Suraswadi Building
Kasetsart University Campus
P.O. Box 1046 Kasetsart Post Office
Bangkok 10903, Thailand

All Rights Reserved

©SEAFDEC 2019

EXECUTIVE SUMMARY

National Forum to Share Lessons Learned and Knowledge of Fisheries Communities on Fisheries Resources and Habitat Management 6-7 August 2019 Burapha University, Chanthaburi Campus

The Southeast Asian Fisheries Development Center (SEAFDEC) in collaboration with the Sustainable Development Foundation and the Faculty of Marine Science and Technology, Burapha University Chanthaburi Campus co-organized the National Forum to Share Lessons Learned and Knowledge of Fisheries Communities on Fisheries Resources and Habitat Management on 6-7 August 2019 at Burapha University Chanthaburi Campus. There were approximately 150 participants from various stakeholders of Trat Bay namely: Department of Fisheries, Department of Marine and Coastal Resources, local government agencies from Trat province, Sub-district Administration Organization of Trat province, representatives from coastal communities of Trat province, lecturers and students from Burapha University, Rambhai Barni Rajabhat University, as well as Sustainable Development Foundation (SDF). In addition, representatives from the Fisheries Administration of Cambodia, CORIN-Asia Cambodia, Learning Institute, representatives from the fishery community group from Cambodia, and officials from SEAFDEC Secretariat and Training Department were in attendance.

Opening ceremony

Welcome speech

by Dr. Bunlung Nuangsaeng, Dean of Faculty of Marine Technology, Burapha University Chanthaburi Campus

While welcoming all participants, *Dr. Bunlung* expressed his gratitude for being one of the co-organizers of this event and be honored to offer the venue for this Meeting. While noting the importance of the event on sharing the lessons learned and knowledge of the ecological based fisheries management project, he emphasized also that this event provided the opportunity for university students who are young generation to learn the experience of

working in a strong community network in Trat province, Thailand and Cambodia. He wished that through the meeting discussion would encourage young researchers to create the ideas for innovation, research for communities and a sustainable coastal fishery resource management.

Opening remarks

by Dr. Kom Silapajarn, Secretary-General of the Southeast Asian Fisheries Development Center (SEAFDEC)

Dr. Kom started his remarks by highlighting on SEAFDEC put the strong emphasis on the importance of community capacity building for sustainable fisheries and marine ecosystem development for the well-being of coastal communities. Through the SEAFDEC-Sweden Project in collaboration with the Sustainable Development Foundation (SDF) has implemented the activities on “Ecosystem approach for fisheries resources management project in the Trat bay”, the activities were integrated among responsible sectors in Trat province. He reiterated that the Meeting would provide a chance for participants for exchanging experiences from the projects in Cambodia which similar coastal communities and coastal ecosystems. In addition, he hoped that this Meeting would summarize the lessons learned and exchange of knowledge would be useful for further research on integrated coastal management, establishing a strong coastal community network for the well-being of the coastal community and for young researchers to create research innovations for communities and sustainable coastal fishery resource management.

Background and Objectives of the Meeting

by Ms. Pattaratjit Kaewnuratchadasorn Project Manager (SEAFDEC-Sweden)

Ms. Pattaratjit provided a summary of the SEAFDEC-Sweden Project, which funded by the Swedish government, that made effort on the implementation activities focus on fisheries resources management together with ecological habitat management in response to climate change and promote coastal community well-being in Southeast Asia. The ultimate goal is to promote sustainable resource use and building capacity of fishing community to be able to cope with the climate change impacts and support the ASEAN and communities level to

achieve the Sustainable Development Goals (SDGs). For the local and communities level, which is part of the SEAFDEC-Sweden Project, She highlighted the SEAFDEC-Sweden Project's activities to strengthen the capacity of stakeholders to address several cross-cutting issues including social well-being, human rights-based approach, livelihood development, and gender in small-scale fisheries by working with local partner such as SDF, CORIN-Asia Cambodia and Learning Institute. She hoped that the event would provide the opportunity for stakeholders to learn on the results conducted by SDF and also share lesson learned across the communities and share with the neighboring country.

Overview of the Collaborative Project between the SEAFDEC-Sweden Project and Sustainable Development Foundation (SDF)

by Ms. Ravadee Prasertcharoensuk; Sustainable Development Foundation.

Ms. Ravadee stated that marine ecosystems have interrelated relationships among marine organism, endanger species and their habitats. Concerning resource degradation problems has raised community's awareness to conserve Trat Bay. She informed that the activities of SDF under the project "Towards an Ecosystem-based Approach to Fisheries Management in Trat Bay", which was conducted from 2016 to 2018. The key achievements of the project include a situation analysis of the potential climate change impact on coastal communities, which was geared to supporting the adaptation measures by the communities in area-based, rights-based, and gender-sensitive approach; and the production of a single map, an integrated multi stakeholder information system for ecosystems-based management of fisheries resources in Trat Bay. She emphasized that participatory multi-stakeholder process contributed largely to the success of the project.

Therefore, creating their own network and campaigning to promote importance of resource while also finding solutions to those problems in an integration manner. She emphasized that the strong collaboration of community to look after the resources themselves engaging variously responsible departments to support conservation activities including SEAFDEC-Sweden Project, Sustainable Development Foundation and related government agencies.

Summary of each session

Session 1: Fisheries and habitat management approach and small scale fisheries of Trat Bay

Objective: To demonstrate participatory resource management in Trat Bay.

Coastal communities in Trat Bay are small-scale fishers that rely mainly on fishing activities. They faced with the problem of declining of fisheries resources, increasing cost of production, use of destructive fishing gears, unpredictable weathers and natural disasters. Solving of respective problems requires strong participation from all relevant sectors and networking in resource management in Trat Bay. It is important for the involvement of government agencies such as the provincial and district Fisheries Office, Provincial Farmers Council to provide the knowledge on law and regulation and introducing appropriate fishing technology as well as share information on how benefits of local management protected area and resources restoration techniques, such as rope-FADs (using rope as material) and artificial habitats. Another concern had been raised was the run off the chemical, pesticide and fertilizer from agricultural sector to the sea, which would affected to the loss of fisheries resources. Therefore, the government should take the actions on this concern and monitor the situation and share information between local to the central for local community well-being and sustainable artisanal fishing.

Session 2: Fisheries and Habitat Management, Climate Change mitigation

Objective: To demonstrate the management of marine and coastal resources to reduce the vulnerability of the coastal community to climate change.

The livelihood of coastal communities relies on the marine resources. The appearance of Irrawaddy dolphin had been found in the coastline is a flagship species indicator of healthy marine ecosystem in Trat bay, therefore many activities included “conservation area” and action plan set up to protect the dolphin and restoration of marine habitat in order to secure their livelihood. Nevertheless, nowadays, unpredictable natural disasters and climate change phenomena may cause to fishery around the world. To cope with this unpredictable change, it is importance to enhance the knowledge and understanding, raise awareness and enable local community along Trat Bay to access essential information in order to increase adaptive

capacity. All of which can be achieved through the integration of coastal communities to gather important information to determine the causes of problems in the area. Most of the fishers rely on fishing, therefore, capacity building and promote alternative livelihood/career such as crab bank, ecotourism also necessary for fisheries communities that they can increase their income meanwhile awareness raised for tourist. Furthermore, creating a network among communities and responsible departments to develop action on climate change adaptation and mitigation would be able to increased resilience of the local community in Trat Bay.

Session 3: Local Network on Fisheries and Habitat Management

Objective: To raise awareness of local communities in marine and coastal resources management, partnerships in communities and adjacent sub-districts to minimized threats to marine resources (issue of fish larvae and marine debris).

Due to the declining of fisheries resources, the coastal communities along the Trat Bay were created many activities to increase the fisheries resources with conserved and protected included rehabilitation fisheries and habitat such as build artificial reef, crab bank, community mangroves forest conservation area, and surveillance network. Furthermore, marine debris is one of major concerned for coastal community. The establishment of marine debris management action with collaboration with government organization (Marine department) by set up regulation to control and activities to clean up the coastal areas which they expected results to improved the environment in their village and healthy ecosystem.

Session 4: Gender in Fisheries

Gender is one of important cross cutting issue of the SEAFDEC-Sweden project where put the effort to identify the gaps between women and men in fishing communities. The SEAFDEC-Sweden Project in collaboration with partners (SEAFDEC/MFF/SEI) conducted the gender study in coastal resource management programs in South and Southeast Asia, where the SEAFDEC-Sweden Project selected Three (3) sites in Cambodia, Myanmar and Thailand as learning sites to conduct gender analysis. For Thailand, Mai Rut sub-district was one of pilot study. The study result showed that men and women in the community have clearly divided their roles and responsibilities. Each party is satisfied with their roles and responsibilities. This study indicated that taking gender issue into account can minimize the gap of inequality between women and men and can also reveal the hidden problems of the community.

Nevertheless, there were many cases in Trat province found that the fishers are lack of education (both men and women) limit capacity and skill (single career) as well as low resilience while the change from the environment or new regulation which impact to changed or lose their livelihood. Capacity building and promote more alternative skills for women are important for them to increase their resilience.

Session 5: Sharing experience from Cambodia.

There are two organizations which supported by SEAFDEC-Sweden project; CORIN-Asia Cambodia and the Learning Institute.

1) CORIN-Asia Cambodia

By Dr. Khov Kuong, Project Coordinator

CORIN-Asia Cambodia implementation a four year project cover the project site in Preah Sihanouk, Kampot and Kep province from 2014-2017. The major issue which found in the areas such as destructive fishing and declining of fisheries resources, law enforcement, limited awareness of existing fisheries laws, the lack of understanding on consequences, the complexity of coastal resources, lack of proper collaboration among concerned government agencies, NGOs and communities, climate change, pressure on resources and vulnerable livelihood, and marine pollution (solid waste and waste water). Four strategic plans initiated during the four years project included: enhancement and conservation of coastal and marine resources, solid waste management, local institutional arrangement for integrated coastal zone management, develop inter and intra province/sector collaboration via transboundary meeting between Kampot province, Cambodia and Kien Giang province, Viet Nam. Cross cutting issues such as climate change and gender also integrated in the actions. The project succeeds on establishment of the fisheries conservation areas (mangrove and mudflat areas), resources enhancement (crab-bank), promote alternative livelihood (fish product, ecotourism etc.), and communities has capacity to conserved environment in the village.

2) The Learning Institute

By Mr. Srey Marona, Executive Director

The Learning Institute had implemented a project titled “Strengthening Community Fisheries

Management and Livelihoods Diversification in the regions of the Tonle Sap and Coastal Provinces, Cambodia”. The project was an endeavor strengthened small-scale fishing activities in Cambodia through a four-year project conducted as a joint effort across Kampot, Kep and Preah Sihanouk province in the Coastal region and Kampong Chhnang, Pursat, and Battambang in the Tonle Sap region. The project was designed as an attempt to strengthen small-scale fishing activities in Cambodia. Major concerned activities included strengthen the rights of community fisheries members, enhance the capacity of local youth groups and community fisheries organizations in support of sustainable fisheries and habitat management, and improve the recognition of the role of women by integrating a gender perspective in the development of rural/coastal livelihoods and in community fisheries, and habitat management.

Session 6: Research for communities

This Session provided a summary of the two research topics that carried out by Burapha University Chanthaburi Campus in collaboration with SEAFDEC and communities as follows:

- 1) Monitoring the impacts of rope-FADs deployment for resource rehabilitation project at Ban Khlong Makham Community, Hat Lek Sub-district, Trat Province.

The result found that there is an increasing of sessile community and other marine life around the FADS. Composition and density of benthic animal around FADs are increasing and higher than the area further away from FAD. In addition, deployment of rope-FADs increase sedimentation rate in the surrounded area.

- 2) Sustainable Blue Swimming Crab Bank Management Guidelines: A Case Study of Trat Province.

High consumption of berried-female crab has led to the reduction of natural blue swimming crab. The amount of catching blue swimming crab exceeds the maximum sustainable yield (MSY). The guidelines for increasing blue swimming crab resource in Thailand are included transfer knowledge on sustainable use of blue swimming crab, protected a nursery ground, promote appropriate fishing gear for blue swimming crab and promote appropriate size for harvesting blue swimming crabs.

Conclusion

Overall results from this forum found that experiences and lesson learned shared and discussed between the participants. New knowledge and issues have been raised, shared and feedback from relevant organizations/people. In addition, from this event, it enhanced the relationship between communities, local institutions, academic, researchers within Trat province and adjacent province as well as coastal communities from Cambodia.

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

บทนำ.....	12
วัตถุประสงค์.....	12
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
1. พิธีเปิดงาน.....	13
2. สรุปสาระสำคัญ.....	15
หัวข้อ 1 การบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการประมงอ่าวตราดบนฐานระบบนิเวศ กับสิทธิ ประมงพื้นบ้าน.....	15
หัวข้อ 2 บริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการสร้างความพร้อมการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ.....	18
หัวข้อ 3 เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการประมงและอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่งโดยใช้ฐาน นิเวศ.....	23
หัวข้อ 4 การส่งเสริมบทบาทหญิงชายในการพัฒนาประมง.....	27
หัวข้อ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากประเทศกัมพูชา.....	31
หัวข้อ 6 งานวิจัยเพื่อชุมชน.....	36
3. พิธีปิด.....	39
ภาคผนวก.....	40
ภาคผนวก 1 กำหนดการสรุปบทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ.....	40
ภาคผนวก 2 ภาพกิจกรรม.....	46

รายงาน
สรุปบทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ
วันที่ 6-7 สิงหาคม 2562
ณ ห้องประชุมประถม ใจจิตร มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

บทนำ

สรุปบทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ จัดขึ้นในวันที่ 6-7 สิงหาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี โดยมีศูนย์พัฒนาการการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีฟเดค) ร่วมกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และคณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี มีจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาประมาณ 150 คน จากกรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ส่วนราชการทั้งจากอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดตราด คณาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ชุมชนประมงชายฝั่งจากจังหวัดตราด มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้แทนจากกรมประมงประเทศกัมพูชา (Fisheries Administration; FiA Cambodia), CORIN-Asia Cambodia, The Learning Institute, ผู้แทนจากกลุ่มชุมชนประมง จากประเทศกัมพูชา และศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเผยแพร่ประสบการณ์และบทเรียนจากการดำเนินงานในท้องถิ่นไปสู่องค์กร / ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเยาวชน (คนรุ่นใหม่)
- 2) เพื่อสร้างความตระหนักในการดำรงชีวิตและการประมงของชุมชนชายฝั่งและระบบนิเวศชายฝั่ง
- 3) เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลองค์กรสถาบันการศึกษาและชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ผู้มีส่วนได้เสียได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากชุมชน และองค์กรต่างๆ
- 2) ชุมชนชายฝั่งตระหนักถึงความสำคัญของวิถีชีวิตที่พึ่งพิงกับความสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายฝั่ง
- 3) การสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรส่วนท้องถิ่น ชุมชนชาวประมง นักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเครือข่ายระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

1. พิธีเปิดงาน

1.1 กล่าวต้อนรับ

โดย ดร.บัลลังก์ เนื่องแสง คณบดีคณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

คณะเทคโนโลยีทางทะเล รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประชุมสรุปบทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ ร่วมกับโครงการความร่วมมือ ซีฟเดค-สวีเดน (SEAFDEC-Sweden) และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการประชุมครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตจากคณะเทคโนโลยีทางทะเล นิสิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้เรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานของเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งของจังหวัดตราด และประเทศกัมพูชา การประชุมครั้งนี้เป็นการจุดประกายให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การวิจัยเพื่อชุมชน การจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน คณะเทคโนโลยีทางทะเลหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 กล่าวเปิด

โดย ดร.คมน์ ศิลปาจารย์ เลขาธิการศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีฟเดค)

ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้พิจารณาเห็นถึงความสำคัญในการสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านการประมงและระบบนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนชายฝั่งจึงมีการดำเนินโครงการจัดการทรัพยากรบนฐานระบบนิเวศอ่าวตราด โดยร่วมมือกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีกิจกรรมบูรณาการกับหลายภาคส่วนในพื้นที่จังหวัดตราด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 อีกทั้งซีฟเดคยังมีความร่วมมือทางด้านวิชาการกับ คณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากประเทศกัมพูชา ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนชายฝั่ง และระบบนิเวศที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งการจัดงานประชุมสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เพื่อการต่อยอด ทั้งการศึกษา การพัฒนาชายฝั่งอย่างบูรณาการ มีเครือข่ายชุมชนชายฝั่งที่เข้มแข็ง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี นักวิจัยรุ่นใหม่ได้แนวคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมงานวิจัยเพื่อชุมชนและการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน

1.3 ที่มาและวัตถุประสงค์

โดย คุณภัทรจิตร แก้วนุรัชดาสร ผู้จัดการโครงการความร่วมมือ ซีฟเดค-สวีเดน

ซีพีเดคได้ดำเนินโครงการจัดการประมงร่วมกับแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความ เป็นอยู่ที่ดีของชาวประมงหรือชุมชนชายฝั่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลสวีเดน ภายใต้โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายสูงสุดคือ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและรับมือต่อผลกระทบที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของชุมชนประมง ให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) การทำงานระดับชุมชนในพื้นที่อ่าวตราด ซีพีเดคมีความร่วมมือกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงประเทศ เพื่อนบ้านอย่างกัมพูชามีความร่วมมือกับ CORIN-Asia Cambodia และ The Learning Institute โดยมีระยะเวลาในการ ดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 2559-2561 จึงนำมาสู่การถอดบทเรียนที่ได้รับจากการทำงานผ่านโครงการสรุปบทเรียนและองค์ ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศที่จัดขึ้นในครั้งนี้ โดยมีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรประมงร่วมกับแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การส่งเสริมบทบาทของหญิง ชายให้มีความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของ ทุกฝ่ายในชุมชน ให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนตลอดจนความ เป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน

1.4 ภาพรวมโครงการความร่วมมือ ซีพีเดค-สวีเดน (SEAFDEC-Sweden) และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดย คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โครงการซีพีเดค-สวีเดนและมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมการจัดการระบบนิเวศน์ อ่าวตราด ในปี พ.ศ. 2559-2561 โดยแนวคิดจากเล็งเห็นถึงความสำคัญระบบนิเวศทางทะเลมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันตั้งแต่สัตว์น้ำทั่วไป สัตว์ทะเลหายาก ไปจนถึงการจัดการแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต ในการจัดการ ทรัพยากรทางทะเลจึงต้องสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ความห่วงใย และตระหนักถึงปัญหาทรัพยากรทำให้หลายชุมชนในอ่าวตราดเห็นคุณค่าความสำคัญที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ จึง มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายของตนเอง และรณรงค์ให้เห็นถึงความสำคัญของคุณค่าทรัพยากรพร้อมกับหาแนว ทางแก้ไขปัญหากจากความร่วมมือในชุมชน การที่ชุมชนได้มีการรวมกลุ่มดูแลรักษาทรัพยากรด้วยตนเอง ส่งผลให้ หน่วยงานต่างๆ เข้ามาทำงานสนับสนุนการทำงานด้านอนุรักษ์กับชุมชน ทั้งซีพีเดค-สวีเดน มูลนิธิเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยมองถึงความเชื่อมโยงของระบบนิเวศ และส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่ง ได้มีโอกาสเสนอปัญหา แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อใช้ในการจัดการทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริม สิทธิความเท่าเทียมของหญิงชายให้มีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนชายฝั่ง

2. สรุปสาระสำคัญ

การจัดงานประกอบด้วยหัวข้อหลัก 6 หัวข้อ ได้แก่

- 1) การบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการประมงอ่าวตราดบนฐานระบบนิเวศกับสิทธิประมงพื้นบ้าน
- 2) บริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการสร้างความพร้อมการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 3) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการประมงและอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่งโดยใช้ฐานนิเวศ
- 4) การส่งเสริมบทบาทหญิงชายในการพัฒนาประมง
- 5) แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากประเทศกัมพูชา และ
- 6) งานวิจัยเพื่อชุมชน

สาระสำคัญของแต่ละหัวข้อมีดังต่อไปนี้

หัวข้อ 1 การบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการประมงอ่าวตราดบนฐานระบบนิเวศกับสิทธิประมงพื้นบ้าน

วัตถุประสงค์ การมีส่วนร่วมภาคส่วนต่างๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากรในอ่าวตราด

ดำเนินรายการโดย คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข มุลินิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1) วิสัยทัศน์ของส่วนราชการในพื้นที่กับการจัดการทรัพยากรประมง โดย คุณพีระ การุญ นายอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

- บทบาทของอำเภอเป็นหน่วยงานตัวแทนของภาครัฐเป็นตัวกลางประสานการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของแต่ละฝ่าย ขับเคลื่อนงานของแต่ละองค์กรในท้องถิ่น มีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้านด้านการทำประมง การออกระเบียบราชการที่อาจเกิดผลกระทบกับชาวประมง การส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์การฟื้นฟู เช่น บ้านปลา ธนาคารปู ปลูกป่าชายเลน รณรงค์การจัดการขยะในพื้นที่ โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชนชายฝั่ง เพื่อให้ขยะลดลง ปลูกฝังการตระหนักถึงปัญหาการระบายน้ำลงสู่แหล่งน้ำโดยตรงของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ รวมถึงการประสานทำความเข้าใจในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ ในการแก้ปัญหาการทำประมงที่ผิดกฎหมาย การทำประมงที่ขาดการรายงาน และการทำประมงที่ขาดการควบคุม ที่อาจเกิดผลกระทบต่อการทำมาหากินของชาวประมง

2) การบริหารจัดการอ่าวตราดแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดย คุญกาญจนา อ่องภา เจ้าพนักงานชำนาญงาน สำนักงานประมงจังหวัดตราด

- ประมงจังหวัดมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ พัฒนาสนับสนุน หน่วยงานของกรมประมง ในด้านการอนุรักษ์ ปราบปราม และฟื้นฟูทรัพยากร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประมงประจำจังหวัด โดยคัดเลือกจากชุมชนประมงท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่นำเสนอปัญหาของแต่ละชุมชน การจัดทำประกาศจังหวัด การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงโดยผ่านการประชาคมของชุมชน ในจังหวัดตราดภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการประมงระดับจังหวัดได้มีการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ 15 พื้นที่ สำหรับการฟื้นฟูทรัพยากรต่างๆ รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนในพื้นที่รับทราบ
- จากการสำรวจเรือประมงในจังหวัดตราด มีเรือประมงพื้นบ้านจำนวน 2,100 ลำ ใช้เครื่องมืออวนปู อวนกุ้ง เป็นหลัก และมีเรือประมงพาณิชย์จำนวน 756 ลำ ทั้งนี้ เครือข่ายชุมชนมีความสำคัญในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรทั้ง ธนาคารปู บ้านปลา ซึ่งเชื่อมกร่วมกับหน่วยงานของกรมประมง

3) เครือข่ายอ่าวตราดกับความร่วมมือในการจัดการจัดการทรัพยากรโดยใช้ระบบนิเวศเป็นฐาน โดย คุณสมนึก หงษ์วิเศษ ผู้แทนเครือข่ายอ่าวตราด

- ชุมชนชายฝั่งบริเวณอ่าวตราดเป็นกลุ่มประมงพื้นบ้านที่พึ่งพาการทำประมงเป็นหลัก ซึ่งประสบกับปัญหาทรัพยากรประมงลดลง ต้นทุนผลผลิตสูง การใช้เครื่องมือประมงที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ และภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน
- การแก้ไขปัญหาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การให้ความสำคัญกับสิทธิของสตรี มีการเชื่อมโยงเครือข่ายอ่าวตราดในการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานของรัฐในการสนับสนุนความรู้ และเทคโนโลยีในการจัดระบบการจับสัตว์น้ำ ข้อมูลที่แสดงถึงประโยชน์จากการทำแหล่งอนุรักษ์ การพยากรณ์ และเตือนภัยจากภัยพิบัติ การเพิ่มอุปกรณในการฟื้นฟูทรัพยากร ได้แก่ ช้างเชือก และบ้านปลา
- การนำข้อมูลจากแต่ละพื้นที่ส่งให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการประเมินสถานการณ์ของทรัพยากรประมง การพูดคุยกับภาคเกษตรที่อยู่บนฝั่งในการลดใช้สารเคมีที่ส่งผลต่อการสูญเสียของทรัพยากร เพื่อให้ชุมชนมีความสุข อาชีพประมงมีความยั่งยืน

4) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง และการประมง โดย คุณประภุต ครุพานิช รองคณะกรรมการด้านการประมง สภาเกษตรกร จังหวัดตราด

- สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัด มีหน้าที่พัฒนาส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร ในด้านการศึกษาและฝึกอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ นำร่องในการแก้ไขปัญหาประมงพื้นบ้าน ศึกษา วิเคราะห์ และแก้ปัญหาการประมงและการเกษตร ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป ต้นทุนทางการตลาด ด้านกฎหมาย และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำยุทธศาสตร์เชิงนโยบายในการแก้ปัญหาด้านการผลิตสัตว์น้ำ การทำประมงให้เป็นระบบที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
- คณะทำงานจะเป็นตัวแทนจากภาคประชาชนที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านประมง มีเวทีให้ประชาชนประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ รับเรื่องร้องเรียนปัญหาทางการประมงทั้งข้อพิพาท และปัญหาทางกฎหมาย เสนอไปยังสภาเกษตรกรระดับชาติ ในกรณีที่สภาเกษตรกรจังหวัดไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้
- มีการประชุมพัฒนาข้อเสนอทางนโยบายในการจัดการประมงโดยการนำปัญหาและความต้องการที่อยู่บนพื้นฐานการทำประมงที่ยั่งยืน เสนอต่อคณะกรรมการประมงระดับชาติให้มีการปรับปรุงนิยามของประมงพื้นบ้านให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันของพื้นที่ ผลักดันให้มีการทำนโยบายแผนการจัดการประมงและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งบนฐานระบบนิเวศ โดยหลักการมีส่วนร่วมของหญิงชาย ทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
- มีการจัดทำข้อเสนอให้ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในระดับจังหวัดให้มีกระบวนการคัดเลือกที่มีส่วนร่วมของชุมชน ปรับปรุงนโยบายการบริหารจัดการทะเลและชายฝั่งโดยกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
- ด้านการประมง มีการเสนอเพื่อปรับปรุงบางมาตรา ในพระราชกำหนดการประมงที่จำกัดสิทธิของประมงพื้นบ้าน ให้มีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม ที่เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรือประมงทุกขนาด กำหนดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มให้มีความเป็นธรรม การจัดจ้างเครื่องมือประมงพื้นบ้านให้สอดคล้องกับวิถีการทำประมงพื้นบ้าน โดยเรือประมงพื้นบ้านที่ขึ้นทะเบียนชาวประมง สามารถจัดจ้างเครื่องมือประมงได้ทุกประเภท ยกเว้นเครื่องมือที่เป็นประมงพาณิชย์

นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า การจัดการประมงที่ยั่งยืนต้องจัดการทั้งทางบกและทางทะเล และร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

5) การสร้างและบริหารพื้นที่หลบภัยสัตว์น้ำเพื่อการประมงที่ยั่งยืน (Fisheries Refugia) ระดับภูมิภาค ในเขตทะเลจีนใต้และอ่าวไทย โดยคุณรัตนา มั่นประสิทธิ์

- โครงการสร้างและบริหารพื้นที่หลบภัยสัตว์น้ำเพื่อการประมงที่ยั่งยืนระดับภูมิภาค ในเขตทะเลจีนใต้และอ่าวไทย มีความร่วมมือจากกรมประมง ซีฟเดค โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ โดยได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก มีประเทศเข้าร่วมโครงการ 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และกัมพูชา พื้นที่ดำเนินโครงการในประเทศไทย ได้แก่ ชายฝั่งทั้งหมดของจังหวัดตราด และสุราษฎร์ธานี โดยมีแนวคิดเป็นพื้นที่หลบภัยสัตว์น้ำเพื่อการประมงที่ยั่งยืน
- ในพื้นที่โครงการได้คัดเลือกชนิดพันธุ์สัตว์น้ำเป้าหมาย คือ ปลาทุ เป็นตัวชี้วัดในแหล่งหลบภัยสัตว์น้ำ รูปแบบการบริหารโครงการ มีคณะทำงานระดับพื้นที่ ระดับชาติ และระดับภูมิภาค โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของทรัพยากรประมง (ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำเป้าหมาย)

ข้อเสนอแนะและถาม-ตอบ

ข้อเสนอแนะ: การที่จะแก้ไขปัญหาประมงชายฝั่งได้ต้องเรียนรู้บทเรียนจากปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ต้องมีการสร้างเครือข่าย มีการบูรณาการจากทุกภาคส่วน มีเวทีในการพูดคุยปัญหาระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเครือข่ายในการวางแผนแก้ไขปัญหา ให้อาชีพประมงชายฝั่งมีความยั่งยืน

ถาม: มีแผนหรือแนวทางในการที่จะเสนอปรับค่านิยามของประมงพื้นบ้านให้มีความเฉพาะถิ่นอย่างไรบ้าง

ตอบ: คุณประกฤต ครุพานิช รองคณะทำงานด้านการประมง สภาเกษตรกร จังหวัดตราด อธิบายว่า ขณะนี้อยู่ในกระบวนการปรึกษาหารือกับชาวบ้านประมงชายฝั่ง สภาเกษตรกรระดับจังหวัด สภาเกษตรกรระดับชาติ เพื่อกำหนดนิยามของ “ประมงพื้นบ้าน” ที่เหมาะสมแต่ละท้องถิ่นอย่างไร ซึ่งกฎหมาย ในปัจจุบัน ใช้ขนาดเรือในการกำหนดแบ่งประเภทประมงขนาดต่างๆ แต่ตามสภาพความเป็นจริงของวิถีประมง มีรายละเอียดมากกว่าขนาดเรือ ยังมีเครื่องมือประมง และเขตการใช้ประโยชน์ ที่ต้องคำนึงถึงอีกด้วย

หัวข้อ 2 บริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการสร้างความพร้อมการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

วัตถุประสงค์ ให้เห็นถึงการบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งเพื่อลดความเสี่ยงกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับชุมชนและระดับเครือข่าย

ดำเนินรายการโดย ดร.วิโรจน์ ละอองมณี มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

1) โลมากับการเชื่อมเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร

ท่ามกลางเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย คุณทัต จิตสถาพร ประธานเครือข่ายช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก

- บริเวณแหลมกลัดพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแนวหิน ประมงขนาดเล็กบางส่วนต้องออกไปทำการประมงในเขตไกลกว่า 3 ไมล์ทะเล ซึ่งเป็นเขตของการทำประมงขนาดใหญ่ จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการทำประมงกับเรือประมงขนาดใหญ่ตามมา นอกจากนี้ยังมีปัญหาการลักลอบเข้าทำประมงในเขตน่านน้ำต้นของเรือประมงขนาดใหญ่เป็นประจำ จากปัญหาด้านการประมงดังกล่าว ส่งผลให้ชาวบ้านในพื้นที่ละทิ้งอาชีพประมงและย้ายถิ่นฐานในการประกอบอาชีพ
- จากวิกฤติการทำประมงชุมชนจึงเกิดแนวคิดที่จะฟื้นฟูทรัพยากรประมง เริ่มจากการทำซั้งเชือก ทำบ้านปลา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และหลายภาคส่วน หลังจากทำกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูต่าง ๆ ได้ราว 1 ปี พบว่ามีสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนที่เคยย้ายถิ่นออกไป กลับมาประกอบอาชีพในถิ่นฐานเดิมและมีความมั่นคงมากขึ้น
- ชุมชนได้สังเกตเห็นว่าสามารถจับปลาได้มากในบริเวณใกล้เคียงกับที่พบโลมา และชาวบ้านมีการวิเคราะห์ว่า โลมาคือตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ ดังนั้น ชุมชนจึงมีแนวคิดอย่างง่าย ว่า “ชุมชนอาศัยโลมา โลมาอาศัยชุมชน และอยู่ร่วมกันได้” ชุมชนเห็นชอบร่วมกันทำข้อตกลงเพื่อกำหนดเขตคุ้มครองโลมา มีการทำสุสานโลมา และทำบุญประจำปีให้โลมา ซึ่งได้ริเริ่มและทำต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 10 ปี ด้วยใช้แนวคิดตามหลักศาสนา ในการทำบุญเพื่อตอบแทนให้โลมา และเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โลมาด้วย โดยหวังว่าคนรุ่นหลังจะสืบทอดเจตนารมณ์ในการอนุรักษ์ต่อไป

2) การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนประมงที่อยู่อาศัยริมน้ำเพื่อลดความเปราะบางจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศ โดย คุณนวนลภา ศรประดิษฐ์ ผู้แทนเครือข่ายอ่าวตราด

- ชุมชนชายฝั่งในอ่าวตราด มีความอ่อนไหวและความเสี่ยงจากหลายปัจจัย ทั้งจากการทำประมง ลมพายุ คลื่นลม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถคาดเดาได้ ซึ่งชุมชนในอ่าวตราดมีความตระหนักถึงผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ
- ชุมชนชายฝั่งในอ่าวตราดส่วนใหญ่พึ่งพิงการทำประมงเป็นอาชีพหลัก และไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงมีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพอื่นหากทำประมงไม่ได้ นอกจากนี้ ชุมชนชายฝั่งส่วนหนึ่งตั้งบ้านเรือนรูกล่ำลำน้ำ โดยขาดการจดทะเบียนที่ถูกต้อง จึงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานและการสนับสนุน

ต่างๆ ดังนั้น เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลง หรือ ความเสี่ยงจากพายุตามธรรมชาติ ที่ส่งผลให้ทำประมงไม่ได้ จึงกระทบต่อความเป็นอยู่และความมั่นคงของครอบครัว

- ตัวอย่างผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ชุมชนหนองคันทรอง พบเกิดจากการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำ ทำให้หอยบางชนิดหายไป เมื่อทรัพยากรชายฝั่งเปลี่ยนไป คนในชุมชนบางส่วนจึงเปลี่ยนจากอาชีพประมงไปประกอบอาชีพอื่น
- กลุ่มชาวประมงในอ่าวตราดส่วนหนึ่งจะมีปัญหาภาระหนี้จากการทำประมง (เช่น จากการกู้เงินเพื่อต่อเรือ และการซื้อเครื่องมือประมง เป็นต้น) ประกอบกับการศึกษาน้อย จึงเป็นอีกข้อจำกัดหนึ่งในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงประกาศใหม่ ๆ จากหน่วยงานรัฐ
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้มีส่วนช่วยชุมชนอ่าวตราดในการรวบรวมข้อมูลของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ เพื่อแจ้งจดทะเบียนการอยู่อาศัยกับกรมเจ้าท่า เพื่อให้ชาวบ้านได้รับอนุญาตอยู่อาศัยอย่างถูกต้อง และได้รับโอกาสในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์อื่นๆ อันจะเป็นการทำให้ชาวบ้านมีความมั่นคงและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- นอกจากนี้ ยังได้สนับสนุนให้ชุมชนอ่าวตราดมีความร่วมมือที่เข้มแข็งขึ้น ชุมชนริเริ่มในการจัดการตนเอง มีความเข้าใจในความสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูล ทบทวน วิเคราะห์สถานการณ์ การกำหนดทิศทาง แผนการทำงาน และการสร้างความตระหนัก
- ในปัจจุบัน ชุมชนได้ร่วมกันผลักดันแผนงานให้เกิดในระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับนโยบาย ซึ่งเมื่อชุมชนมีความมั่นคงทั้งทางด้านที่อยู่อาศัยและความมั่นคงทางอาหารแล้ว จะเอื้อให้มีความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติอื่น ๆ

3) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรทะเลและชายฝั่งเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย คุณประวิง นิ้มมาก ประธานกลุ่มอนุรักษ์ชุมชนคลองตะเคียน ตำบลไม้รุ่ด อำเภอกลองใหญ่

- ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลไม้รุ่ดมีอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพหลัก ปัญหาสำคัญหนึ่งที่พบ คือ ในช่วงฤดูมรสุมเรือประมงขนาดเล็กจะไม่สามารถออกทำประมงไกลฝั่ง
- คนในชุมชนจึงเกิดแนวคิดที่จะทำเขตอนุรักษ์เพื่อให้บริเวณใกล้ฝั่งมีแหล่งทำประมง โดยกำหนดเขตอนุรักษ์ชายฝั่ง 200 เมตร และฟื้นฟูทรัพยากรโดยทำธนาคารปู ในการทำธนาคารปูของชุมชน เลื่อนำปูม้าที่เข่นอกกระตอง (สีดา) มาฟักในธนาคารปู 1 วัน หลังจากฟักเป็นตัวนำไปปล่อยลงสู่ทะเล และซึ่ง

เชือกเป็นรูปแบบหญ้าทะเลเทียม เพื่อเพิ่มแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน และแหล่งวางไข่ของสัตว์น้ำ ในเขตอนุรักษ์ 200 เมตร ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มประมงด้วยกันเองในการจัดวางซึ่งเชือกในทะเล การสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงของซึ่งเชือก และทรัพยากรสัตว์น้ำทำโดยกลุ่มชาวประมงเช่นกัน นอกจากนี้ชาวบ้านยังพยายามเพิ่มประชากรกุ้งทะเล โดยเก็บกุ้งที่มีไข่แก่ปล่อยในเขตอนุรักษ์อีกด้วย

- นอกจากนี้ ชุมชนยังได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในการทำซึ่งเชือก และมหาวิทยาลัยบูรพา ในการทำธนาคารปู
- ตัวชี้วัดความสมบูรณ์และความสำเร็จของธนาคารปู และการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง พบว่าจากเดิมชาวประมงทำประมงด้วยเครื่องมือขนาดเล็ก ปัจจุบัน ชาวประมงได้เปลี่ยนเป็นเครื่องมือประมงที่มีศักยภาพมากขึ้น เพราะปูมีปริมาณมากขึ้น และชาวประมงมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรประมงเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน

4) ท้องเที่ยวเชิงนิเวศ และการฟื้นฟูดูแลทรัพยากร ทางเลือกในการลดความเปราะบางต่อเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย คุณราวี ศิลาอาส ประธานกลุ่มอนุรักษ์ หมู่ 2 ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง

- แหลมกลัด เป็นพื้นที่แหลมที่ยื่นไปในทะเล มีทั้งหาดทรายและป่าชายเลน ชุมชนแหลมกลัดมีการทำประมงปูม้าเป็นอาชีพหลัก และพบปัญหาการลดลงของทรัพยากรปูม้า ส่งผลให้การทำประมงไม่คุ้มกับต้นทุน นำไปสู่การเปลี่ยนอาชีพและย้ายที่อยู่ ของกลุ่มคนวัยทำงาน ทำให้ชาวบ้านที่ยังเหลืออยู่ในพื้นที่บ้านแหลมกลัดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ
- จากปัญหาดังกล่าวชุมชนจึงมีการศึกษาและแนวทางแก้ไข โดยได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เริ่มจากทดลองทำธนาคารปูม้า มีการจัดประชุมประจำทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือถึงความก้าวหน้าและปัญหาการทำกิจกรรมต่างๆ และช่วยกันหาทางออกไปในทิศทางเดียวกัน
- เมื่อทำธนาคารปูไปได้สักระยะพบว่ามีทรัพยากรเพิ่มขึ้นชาวบ้านจับสัตว์น้ำได้มากขึ้นและคนรุ่นหนุ่มสาวที่เริ่มกลับมาทำประมงในพื้นที่
- ในปัจจุบันพื้นที่แหลมกลัดมีการกำหนดเขตอนุรักษ์ การทำบ้านปลา การวางซึ่งเชือก การปลูกป่าชายเลน เพื่อฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของทรัพยากรสัตว์น้ำ และการเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย โดยการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอีกกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามมา ซึ่งได้รับการสนับสนุนพัฒนารูปแบบ

กิจกรรมจากหลายหน่วยงาน ชุมชนเห็นชอบจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่

- 1) ชาวประมงมีอาชีพเสริมในช่วงเว้นว่างจากการทำประมง โดยนำเรือประมงมาให้บริการนักท่องเที่ยว
  - 2) ชุมชนมีรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ในพื้นที่
  - 3) ได้แรงงานจากนักท่องเที่ยวในการช่วยทำซั้งเชือก การฟื้นฟูป่าชายเลนและอื่นๆ
  - 4) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
  - 5) การให้ความรู้และเสริมสร้างจิตสำนึก นักท่องเที่ยวยังได้มาเรียนรู้ด้านวิถีชุมชน การทำประมงชายฝั่ง ระบบนิเวศทางทะเลและความสำคัญของการอนุรักษ์อีกด้วย มีความเข้าใจในการทำประมง คุณค่าและการได้มาซึ่งอาหารทะเล
- จากการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งในด้านการฟื้นฟูทรัพยากรประมง และการมีรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนและพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ข้อเสนอแนะ-ตอบ

ข้อเสนอแนะ:

- 1) ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) ได้เสริมว่า ทช. มีการดำเนินงานโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอยู่อย่างยั่งยืน ภารกิจที่สำคัญ คือการมีส่วนร่วม ตามมาตรา 16 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 เสนอให้ทุกชุมชนในชายฝั่งขึ้นทะเบียนจัดตั้งชุมชนชายฝั่ง เพื่อให้มีสิทธิ มีส่วนร่วมในการทำงานด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 2) ให้ทุกหน่วยงานผลักดันเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากในอ่าวตราดมีโลมาจำนวนมากที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่

หัวข้อ 3 เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการประมงและอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่งโดยใช้ฐานนิเวศ

วัตถุประสงค์ ที่ให้เห็นความตระหนักของชุมชนในการดูแลทรัพยากรทะเลและชายฝั่งการสร้างความร่วมมือภายในชุมชนและตำบลใกล้เคียงเพื่อลดภัยคุกคามต่อทรัพยากร เช่น สัตว์น้ำวัยอ่อนและขยะทะเล เป็นต้น

ดำเนินรายการโดย คุณวรินทร์ แก้วทันคำ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมายในเขตประมงชายฝั่งโดยใช้เครือข่ายชุมชนและกติกาชุมชนในตำบลอ่าวใหญ่ โดย คุณศักดิ์ สวัสดิ์ กลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ทะเล ตำบลอ่าวใหญ่

- คุณศักดิ์ สวัสดิ์ เดิมเคยเป็นผู้ทำประมงขนาดใหญ่ แล้วได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นประมงพื้นบ้าน จึงมีความเข้าใจทั้งการทำประมงขนาดใหญ่ และประมงพื้นบ้าน จากปัญหาทรัพยากรประมงลดลง ผู้ประกอบการประมงขนาดใหญ่ก็ยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือเพื่อให้จับสัตว์น้ำได้มากขึ้น ขณะเดียวกันเมื่อทรัพยากรใกล้ฝั่งลดลง ชาวประมงพื้นบ้านก็ต้องออกทำการประมงไกลฝั่งมากขึ้น พบปัญหาทำประมงผิดกฎหมาย การใช้เครื่องมือทำลายล้าง จนถึงภาวะวิกฤติทำให้จับปลาได้น้อยลงรายได้ลดลงอย่างมาก
- จากการสังเกตของชาวประมงพบว่า ในซากเครื่องมือประมงที่ถูกทิ้งไว้ในทะเล จะมีสัตว์น้ำไปอาศัยอยู่ จึงมีแนวคิดการสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยและอนุบาลสัตว์น้ำ มีการทำประชาคมในหมู่บ้านและมีมติเห็นชอบจากคนในชุมชนอ่าวใหญ่ ในการกำหนดเขตอนุรักษ์ทรัพยากรประมง มีการวางซั้งเชือก การทำบ้านปลาในเขตอนุรักษ์ และนำเสนอเข้าคณะกรรมการประมงจังหวัด เพื่อเสนอต่อกรมประมงให้ออกประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย
- นอกจากการทำเขตอนุรักษ์แล้วชุมชนยังมีความตระหนักว่า เมื่อมีเขตอนุรักษ์ควรต้องมีการเฝ้าระวังการเข้าไปใช้ประโยชน์และลักลอบการทำประมงในพื้นที่อนุรักษ์ จึงมีการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวัง เพื่อแจ้งข่าวการทำประมงในพื้นที่ เริ่มจากอาสาสมัครในชุมชนออกตรวจโดยใช้เรือประมงของชาวบ้านเองในการลาดตระเวน แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องขนาดและความเร็วของเรือ จากนั้น ได้มีผู้ประกอบการในพื้นที่เล็งเห็นปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมเฝ้าระวังจึงได้บริจาคเรือเร็ว (speed boat) มาใช้ในการออกตรวจทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น

- ด้านมาตรการเมื่อพบผู้กระทำความผิดในการทำประมง จะดำเนินการจากเขาไปหาหนัก ตั้งแต่ตักเตือน ทำประวัติ โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ลงบันทึกความผิด ยึดเครื่องมือประมงที่ไม่ได้รับอนุญาต ไปจนถึงการดำเนินตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาอยู่บ้าง เช่น เรื่องการจัดการข้อมูล หลักฐาน การยืนยันพิกัดพื้นที่การกระทำผิดของเรือประมง ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในการติดเครื่องมือระบุพิกัดด้วยดาวเทียม (GPS) ในเรือลาดตระเวน ทำให้สามารถระบุพิกัดเป็นหลักฐานประกอบในการฟ้องร้องการกระทำผิดของเรือประมงได้
- บทเรียนหนึ่งที่สำคัญคือ อาสาสมัครที่ร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์และเฝ้าระวัง ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็ง แน่วแน่ เนื่องจากทำงานด้วยจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทนและยังต้องเผชิญหน้ากับผู้ทำการประมงผิดกฎหมายและผู้เสียประโยชน์ การสร้างเสริมจิตอาสาให้มีความเข้มแข็งได้คือการได้รับกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ
- ผลที่ได้จากการกำหนดเขตอนุรักษ์ ป่าพู และเฝ้าระวัง พบว่าทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ประมงพื้นบ้านมีแหล่งทำประมงใกล้ชายฝั่ง ซึ่งเป็นผลดีต่อทรัพยากรประมงและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ชายฝั่ง อีกตัวชี้วัดความสำเร็จคือการพบโลมาเข้ามาหากินในพื้นที่อีกด้วย
- คุณศักดิ์ ยังได้ฝากข้อคิดว่า ทั้งประมงพื้นบ้านและประมงขนาดใหญ่ หากทุกฝ่ายรู้จักพอ จะสามารถอยู่ร่วมกันได้

2) พลังความร่วมมือในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสัตว์น้ำวัยอ่อนในเขตทะเลชายฝั่งระหว่างตำบลห้วงน้ำขาว และ ตำบลอ่าวใหญ่ โดย คุณบุญยิ่ง สิงห์พันธ์ รองนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลห้วงน้ำขาว

- ในอดีตบ้านเปร็ดโนมีระบบนิเวศชายฝั่งอุดมสมบูรณ์ แต่ระบบนิเวศชายฝั่งเริ่มเสื่อมโทรม หลังจากมีการเปลี่ยนพื้นที่ชายฝั่งให้เป็นบ่อเลี้ยงกุ้ง และเกิดปัญหาของเสียจากกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เพราะขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่ง และทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง และในที่สุดการเลี้ยงกุ้งในพื้นที่นี้เปร็ดโนก็ล่มสลายในราวปี พ.ศ.2534 นอกจากผลกระทบต่อชุมชนแล้ว ชาวบ้านก็เกิดปัญหาหนี้สินจากความล้มเหลวของการเลี้ยงกุ้ง
- ด้วยปัญหาดังกล่าวชุมชนได้หาแนวทางแก้ปัญหา โดยในช่วงปี พ.ศ. 2538 ชาวบ้านเปร็ดโนได้จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเรื่อยมา อนึ่ง ภายใต้อาณัติของปี พ.ศ. 2540 เปิดโอกาสให้สิทธิแก่ชุมชนในการดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นของตน โดยใช้เวลา 2 ปี ทำประชาพิจารณ์ และได้ประกาศใช้กฎกติกา เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดูแลจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองได้ นอกจากนี้ ยัง

ได้หาเครือข่ายในชุมชนรอบข้างโดยร่วมมือกับพื้นที่อ่าวใหญ่ที่มีกิจกรรมและเป้าหมายที่ทำคล้ายกันคือ การปกป้องทรัพยากรที่อยู่หน้าบ้านตัวเอง

- ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลบ้านเปรี๊นและอ่างตราด ยังพบการทำประมงด้วยเครื่องมือผิดกฎหมาย ชุมชนตระหนักถึงการสร้างความเข้มแข็ง เสริมสร้างศักยภาพของเครือข่าย จัดการลาดตระเวน ติดต่อสื่อสาร แจ้งเหตุผิดกฎหมายต่างๆ
- ชุมชนเปรี๊นในตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ด้านทรัพยากรชายฝั่งของพื้นที่ มีแนวคิด “หยุดจับ ร้อย คอยจับล้าน” ซึ่งเป็นแม่แบบในการจัดการทรัพยากรปูแสมในชุมชน และนำไปสู่การปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงให้กับคนรุ่นใหม่ ซึ่งในปัจจุบันกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้นำไปเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ปูแสมในประเทศไทย
- อย่างไรก็ตาม ชุมชนในอ่าวตราดยังประสบปัญหาจากแรงงานต่างด้าวที่มาประกอบอาชีพ (ในภาคส่วนอื่น) มาอาศัยในพื้นที่ มีการจับสัตว์น้ำแบบทำลายล้าง ขาดความตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการจัดการปัญหาต่างๆ

3) ความร่วมมือเครือข่ายอ่าวตราดในการอนุรักษ์ฟื้นฟู สัตว์น้ำวัยอ่อน กรณีคลองประทุนระหว่าง

ตำบลแหลมกลัด และตำบลขำราก โดย คุณประมวล มุสิรัตน์ นายกเทศมนตรีตำบลขำราก

- คุณประมวลฯ ได้กล่าวถึงความเข้าใจพื้นที่ของตนที่มีการทบทวนทราบถึงอดีต พิจารณาถึงสถานการณ์ปัจจุบัน และจะทำให้คาดการณ์ถึงอนาคตได้ (resilience analysis)
- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของอ่าวตราด ประกอบไปด้วย 9 ตำบล มีแหล่งน้ำจืด (คลองที่มีแหล่งต้นน้ำมาจากแนวเขาบรรทัด) ที่ไหลลงสู่อ่าวตราดหลายคลอง เช่น คลองท่าเลื่อน คลองประทุน คลองขำราก และคลองนาเกลือ เป็นต้น ทั้งยังเป็นแหล่งธาตุอาหารไหลลงสู่ทะเล ในขณะเดียวกันก็นำพาเอาสารเคมีจากการเกษตร การเพาะเลี้ยงกุ้งลงสู่ทะเล ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่งตามมา
- คลองประทุน เป็นหนึ่งใน 9 คลองรอบอ่าวตราด ลำคลองมีความยาวประมาณ 9 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างตำบลแหลมกลัดและตำบลขำราก เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำหลากหลายชนิด เช่น ปูดำ กุ้งหลวง กุ้งฝอย และปลากระบอก เป็นต้น คลองประทุนประสบปัญหาการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำส่วนหนึ่งมาจากการทำประมงแบบทำลายล้าง

- ชุมชนผู้ใช้ประโยชน์จากคลองประทุน ตระหนักถึงปัญหาการลดลงของสัตว์น้ำ ได้มีการทดลองทำบ้านปลาเพื่อสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เป็นการเพิ่มแหล่งทำประมง และมีการหารือเพื่อการทำแผนการจัดการคลองประทุนแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยงบประมาณจากโครงการซีฟเดค-สวีเดน และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการจัดการประชุมของชุมชน ซึ่งขณะนี้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ช่วยสนับสนุนให้เกิดแผนงานที่ยอมรับได้ในระดับจังหวัด

4) ชุมชนชายฝั่งกับการจัดการขยะทะเล กรณีความร่วมมือชุมชนชายฝั่งและกลุ่มเรือประมงในการจัดการขยะชุมชน ตำบลหาดเล็ก โดย คุณศรารุณี ขาวคม ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประมงชายฝั่งตำบลหาดเล็ก

- กลุ่มประมงในตำบลหาดเล็ก เล็งเห็นถึงปัญหาของขยะมูลฝอย ที่ทำให้เกิดมลพิษทางทะเล ซึ่งจะกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ จึงมีแนวคิดที่จะเก็บขยะในพื้นที่ โดยเริ่มจากการชักชวนคนในชุมชนเก็บขยะโดยใช้สวิงตักแต่สามารถเก็บขยะได้ในขอบเขตจำกัด เพราะมีจำนวนมากและมีขยะมูลฝอยที่ลอยกลางคลองไม่สามารถเก็บได้ นอกจากนี้ยังมีขยะอีกจำนวนหนึ่งที่มาจากเรือประมง ที่ทิ้งลงสู่ทะเลโดยตรง
- ชุมชนจึงได้ปรับแนวคิดและวิธีการใหม่ โดยใช้ตาข่ายดักขยะ โดยใช้ทุ่นลอยผูกกับตาข่าย ให้ตาข่ายลอยพื้นพื้นเพื่อให้สัตว์หน้าดินสามารถเดินลอดได้ และยังได้การระดมเงินบริจาคจากคนในชุมชน เพื่อซื้อเรือดักขยะ และยังมี การตั้งกฎระเบียบในการจัดการรวมถึงค่าปรับหากมีการทิ้งขยะมูลฝอยลงสู่แหล่งน้ำ (อ้างอิงตาม พ.ร.บ.เจ้าท่า)
- กิจกรรมหลักของกลุ่ม รวมถึง การปลูกจิตสำนึก การไม่ทำอวนรุนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 มีการทำบ้านปลา ซึ่งหลังจากทำบ้านปลา สามารถพบเห็นปลาบางชนิดที่เคยหายไปจากพื้นที่กลับมาอาศัยในบ้านปลา
- ชุมชนตำบลหาดเล็กได้มีการทำข้อตกลงกับกรมเจ้าท่า โดยมีข้อกำหนดความรับผิดชอบ ใน 4 ประเด็นคือ การควบคุมขยะมูลฝอย การควบคุมน้ำเสีย การฟื้นฟูป่าชายเลน และแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ (ซึ่ง เชื้ออก)
- กลุ่มฯ ได้มีการประชาสัมพันธ์และปลูกจิตสำนึกการไม่ทิ้งขยะมูลฝอยและปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ ผ่านกิจกรรมสนทนากาการ เช่น การแข่งขันเรือพายในคลอง รวมทั้งการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอีกด้วย
- ปัจจุบันกลุ่มฯ ตำบลหาดเล็กมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้วิถีประมง การอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง และองค์ความรู้ต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ฝึกรวมฯ ซีฟเดค และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ข้อเสนอแนะและถาม-ตอบ

ข้อเสนอแนะ:

- 1) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำวัยอ่อนบริเวณชายฝั่ง และน้ำทิ้งจากการเกษตร ที่ปนเปื้อนสารเคมี อาจกระทบต่อสัตว์น้ำวัยอ่อนที่มีความอ่อนไหวต่อสารเคมี
- 2) พื้นที่อ่าวตราดมีสัตว์น้ำชุกชุม เช่น ปูแสม และหอยจืดแจ่ง เป็นต้น แต่ปัจจุบันมีแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานและอาศัยในพื้นที่ ทำให้เกิดการประมงทำลายล้างและทรัพยากรลดลง ซึ่งการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง จึงควรมีการดำเนินกิจกรรมในการบริหารจัดการคุ้มครองในแต่ละพื้นที่ โดยถามความเห็นจากชุมชน และสร้างข้อบัญญัติ รวมไปถึงบทลงโทษต่างๆ

ถาม: ผู้แทนจากประเทศกัมพูชา ได้ถามถึงกรณีการจัดการขยะมูลฝอย มีการจำแนกขยะหรือไม่อย่างไร แล้วขยะที่แยกได้มีกระบวนการจัดการต่ออย่างไร

ตอบ: คุณศราวดี ชาวคม ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประมงชายฝั่งตำบลหาดเล็ก อธิบายว่าขยะที่เก็บมาได้ จะนำมาคัดแยกถุงพลาสติกที่สามารถนำไปรีไซเคิลได้ ส่วนไม้จะนำไปให้ชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อใช้ทำฟืน (กลุ่มชาวบ้านที่ทำอาชีพตัดปลากะตัก) นำไปเป็นบ้านปลาและปล่อยให้ย่อยสลายตามธรรมชาติ ส่วนขยะมูลฝอยที่ไม่สามารถคัดแยกได้จะนำไปทิ้งในพื้นที่จัดการขยะรวม

ถาม: ผู้แทนจากประเทศกัมพูชา ได้ถามถึง กรณีหากชาวประมงที่อยู่ในชุมชนมีการทำผิดกฎหมาย จะมีบทลงโทษภายในชุมชนหรือมีหน่วยงานรัฐเข้ามาจัดการอย่างไร

ตอบ: คุณศักดิ์ สวัสดิ์ กลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ทะเล ตำบลอ่าวใหญ่ ถ้ามีการทำประมงผิดกฎหมาย กลุ่มประมงฯ จะใช้กฎกติกาของชุมชน ตั้งแต่ หากพบเป็นการกระทำผิดครั้งแรกจะตักเตือน ครั้งที่สองจะยึดเครื่องมือประมงและมารับในวันที่มีการประชุมของกลุ่มฯ ทำประวัติในการทำผิดกฎหมาย แต่ถ้ายังมีการทำผิดกฎหมายในครั้งต่อไปอีกจะมีการดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งหากเป็นการจับกุมตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จะมีการจับกุมตั้งแต่ครั้งแรกที่พบการกระทำผิด ดังนั้น การปฏิบัติตามวิถีชุมชน จะมีความประนีประนอมมากกว่า

หัวข้อ 4 การส่งเสริมบทบาทหญิงชายในการพัฒนาประมง

ดำเนินการโดย คุณสายสุนีย์ จักษุอินทร์, ซีฟเดค-สวีเดน (SEAFDEC-Sweden)

1) การศึกษาบทบาทหญิงชายและการเข้าถึงทรัพยากรประมงในตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด โดย คุณจรรยา ศรีเกลี้ยง นักจัดการทรัพยากรประมง, ซีพีเดค

- บทบาททางเพศกับลักษณะทางเพศ มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เพศหญิง-เพศชายใช้ลักษณะทางชีววิทยาในการบ่งบอกความเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย แต่บทบาททางเพศในสังคมคือบทบาทที่สามารถปรับปรุงพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงได้
- โครงการของซีพีเดค-สวีเดน มีนโยบายบูรณาการในด้านบทบาทของหญิงชายซึ่งอาจมีช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย การส่งเสริมความเท่าเทียมกันของหญิงชาย เริ่มจากการศึกษาถึงความต้องการที่ต่างกันของหญิงชายในสังคม หรือในสถานที่ทำงานนั้นๆ
- การศึกษาบทบาทหญิงชายและการเข้าถึงทรัพยากรประมง โดยการสนับสนุนของรัฐบาลสวีเดน ทั้งหมด 3 ประเทศ คือ บริเวณตำบลไม้รูด จังหวัดตราด ประเทศไทย บริเวณจังหวัดแคป ประเทศกัมพูชา และบริเวณเกาะสอง ประเทศพม่า
- ตำบลไม้รูดเป็นที่แรกในการศึกษา ร่วมกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และโครงการป่าชายเลนเพื่ออนาคต โดยเข้ารับการฝึกอบรมจากสถาบันสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดน (Stockholm Environment Institute; SEI) การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของหญิงชายในพื้นที่ตำบลไม้รูดทั้ง 6 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2560 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มชาวประมงและแม่บ้าน จากการศึกษาพบว่าคนในชุมชนทั้งหญิงชายมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ในชุมชนประมงพบว่าทั้งหญิงและชายมีบทบาทในการทำประมง บางครอบครัว ทำประมงด้วยกัน โดยผู้ชายเตรียมเครื่องมือประมง และออกเรือทำประมง ผู้หญิงจะมีบทบาทในการดูแลครอบครัว เตรียมการสำหรับการประมง การแปรรูปสัตว์น้ำ การขายสัตว์น้ำ โดยหญิงมีความเห็นว่าระหว่างที่ทำงานอยู่ในบ้านก็ถือเป็นช่วงเวลาพักผ่อนไปในตัว นอกจากนี้ ผู้หญิงยังมีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารที่ดีกับคนในชุมชนอีกด้วย แต่ฝ่ายมีความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
- ทั้งนี้ การใช้มุมมองในเรื่องบทบาทของหญิงชายสามารถทำให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริงของพื้นที่ จะเห็นได้ชัดเจนว่าโดยทั่วไปคนภายนอกอาจมองว่าบทบาทของผู้หญิงน้อยกว่า แต่ในความเป็นจริงทั้งหญิงและชายมีส่วนในการประกอบอาชีพเท่าๆ กัน แต่ต่างบทบาทหน้าที่ หลังจากสรุปข้อมูลแล้วซีพีเดค-สวีเดน ได้นำผลงาน วิจัยเผยแพร่กลับสู่พื้นที่ด้วย ซึ่งการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จะนำไปสู่การพัฒนาโครงการและกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของหญิงชายในชุมชนนั้น และแก้ปัญหาได้ตรงจุดต่อไป

2) การขับเคลื่อนผู้หญิงในอ่าวตราด กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้หญิง โดย คุณ รวิศรา ทองคำ ชาวประมงบ้านแหลมหิน ตำบลหนองคันทรัง อำเภอเมือง

- ชาวประมงในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาของกฎหมายในการเปลี่ยนแปลงเครื่องมือประมง โดยได้ยกตัวอย่างกรณีครอบครัวตนเอง จากครอบครัวที่เคยเป็นประมงพาณิชย์ ใช้เครื่องมือขนาดใหญ่ (อวนรุน) จำเป็นต้องเปลี่ยนการทำประมงจากแบบเดิม ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ไม่สามารถปรับตัวในการประกอบอาชีพได้ทัน และขณะนั้น ขาดหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือ ตนเองรวมถึงคนอื่นๆ ในชุมชน จำต้องทดลองเปลี่ยนการทำประมงสัตว์น้ำชนิดอื่น เปลี่ยนพื้นที่ทำประมง เปลี่ยนใช้เครื่องมือประมงอื่นที่ไม่คุ้นเคย ต้องไปเป็นลูกจ้างในเรือประมงประเภทอื่น การนำเรือไปตัดแปลงทำเรือทัวร์ในพื้นที่อื่น ก็เกิดปัญหาการแย่งชิงพื้นที่ในการประกอบอาชีพ อีกทั้งมีปัญหาความไม่ถนัดคุ้นเคย ไม่มีความชำนาญในอาชีพ หรือพื้นที่ใหม่ ทำให้เกิดความเครียด การขาดเงินลงทุน และประสบการณ์ขาดทุนตามมาตลอดจนบุตรที่อยู่ในวัยเรียนจำเป็นต้องช่วยหารายได้ช่วยครอบครัวด้วย เกิดความไม่มั่นคงในครอบครัวตามมา
- จุดเปลี่ยนความคิดที่สำคัญ เมื่อย้อนคิดกลับไปในช่วงที่เคยทำประมงพาณิชย์ ไม่เข้าใจปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากอวนลาก แต่เมื่อได้มาเป็นประมงเล็กที่มีเครื่องมือประมงขนาดเล็ก และทำประมงในพื้นที่ตื้น แล้วเกิดปัญหาเรือประมงพาณิชย์ลักลอบเข้ามาทำประมงในที่ตื้นทำลายอุปกรณ์ประกอบอาชีพของตนเอง จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำประมงที่ถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้หญิงในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมผ่านกิจกรรมของหน่วยงานที่เข้าไปในพื้นที่ทำให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นหลายอย่าง (เช่น การทำเกษตรอินทรีย์) และมีกำลังใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มากขึ้น
- แม้ว่าในปัจจุบันได้มีการพยายามปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวแล้ว แต่ก็ยังต้องการโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและงบประมาณให้กับชุมชน
- ในกรณีตัวอย่างนี้ เห็นได้ว่าผู้หญิงจึงมีบทบาทสำคัญในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพหลักคือ การทำประมง และการหารายได้จากอาชีพเสริม เพื่อรักษาเสถียรภาพของครอบครัวให้มีความมั่นคง

3) ผู้หญิง : ความท้าทายในการทำประมงที่ยั่งยืน โดย คุณไพเราะ ปางปุ กลุ่มผู้หญิงในบ้านคลองตะเคียน ตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่

- บ้านคลองตะเคียน ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพโดยใช้เรือประมงขนาดเล็ก อาศัยอยู่ริมคลอง มีปัญหาปากคลองตื้นเขิน การเคลื่อนย้ายเรือประมงเพื่อออกสู่ทะเลจะต้องใช้ “สาลิ” (อุปกรณ์เพื่อช่วยในการลากเรือ) ซึ่งทั้งหญิงและชายและคนอื่นๆ ชุมชนจะต้องช่วยกันเข็นเรือลงทะเล
- ผู้หญิงในชุมชนบ้านคลองตะเคียน มีบทบาทด้านจัดการสัตว์น้ำหลังการประมงของสามี การแปรรูปและค้าขายสัตว์น้ำ ช่วยการทำประมง เตรียม/ซ่อมเครื่องมือประมง ผู้หญิงจะมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาหลายอย่างในการประกอบอาชีพด้านอาหาร จัดการการเงิน ดูแลความมั่นคงของครอบครัว
- นอกจากนี้ ผู้หญิงมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น การทำซั้งเชือก เป็นต้น ในช่วงกลางวันที่ผู้ชายบางครอบครัวยังทำประมงอยู่ หรือพักผ่อนจากการทำประมง ผู้หญิงจะเป็นตัวแทนของครอบครัวในการร่วมประชุม และกิจกรรมต่างๆ
- ดังนั้น ผู้หญิงในชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในครอบครัวในการส่งเสริมความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว การมีส่วนร่วมกับชุมชน ตลอดจนการรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

4) พลังผู้หญิงกับการสร้างความมั่นคงทางอาชีพของชุมชนประมงชายฝั่ง โดย คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข มุลินีเพื่อการพัฒนายั่งยืน

- มุลินีเพื่อการพัฒนายั่งยืน ด้วยความร่วมมือกับโครงการซีฟเดค-สวีเดน ได้เข้ามาดำเนินเพื่อการในพื้นที่จังหวัดตราด ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดการทรัพยากรประมงบนฐานนิเวศ โดยเฉพาะการยกระดับบทบาทหญิงชายในชุมชน ตลอดจนการนำประเด็นจากระดับพื้นที่สู่ระดับนโยบาย
- คุณเรวดีได้เปรียบเทียบบทบาทของหญิงในชุมชนหนองคันทรังที่ส่วนใหญ่ทำประมงขนาดใหญ่ ส่วนบ้านคลองตะเคียน เป็นประมงขนาดเล็ก แต่ผู้หญิงในสองชุมชนที่แตกต่างกันก็ยังมีบทบาทที่คล้ายคลึงกันทั้งในด้านการทำประมง และความรับผิดชอบต่อครอบครัว ตระหนักถึงความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัวเป็นสำคัญ
- การสะท้อนความเป็นจริงของปัญหาความเท่าเทียมของหญิงชายที่เป็นผลกระทบต่อผู้หญิงในภาคประมงของอ่าวตราด คือ การดำเนินนโยบายต่างๆ ผู้หญิงไม่ได้รับโอกาสได้ร่วมคิดร่วมทำ ผู้หญิงจึง

ได้รับผลกระทบในการที่จะมีความรู้ความสามารถในการทำอาชีพอื่นนอกจากภาคประมง การขาดโอกาสต่อการเข้าถึงการเรียนรู้ ขาดการเข้าถึงงบประมาณที่ผู้หญิงจะได้รับประโยชน์ในการที่จะพัฒนาตนเอง ขาดโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางกฎหมายที่จะเอื้อให้มีโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดีเพื่อตนเองครอบครัว และขับเคลื่อนสังคมในทิศทางของการพัฒนาที่มีหลักประกันความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงของครอบครัว ความมั่นคงทางอาชีพ และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร

- มุลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องการจะเห็นความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรซึ่งเชื่อมโยงกับชีวิตของคนในชุมชน โอกาสที่ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าผู้หญิงขาดความรู้ที่เกี่ยวกับทรัพยากร หญิงชายต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการที่จะให้คุณค่าของตนเอง ให้ผู้หญิงชาวประมงตระหนักและเห็นคุณค่าของตนเองว่าเป็นผู้สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับครอบครัว ประเทศ และโลก
- มุลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและซีพีเดค พยายามผลักดันขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่ยังอยากเห็นความเปลี่ยนแปลง คือ สิทธิความเป็นมนุษย์ ความมั่นคงในอาชีพ ที่อยู่อาศัย และทรัพยากร ถ้าผู้หญิงมีโอกาสในการเข้าไปร่วมกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด มีส่วนในการร่วมคิดตัดสินใจ และกำหนดนโยบายมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในระดับพื้นที่ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล การยกระดับความเท่าเทียมเสมอภาคของผู้หญิงในภาคประมงจะสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร สร้างความมั่นคงทางอาชีพของครอบครัวและชุมชนประมง มีการจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรม นำไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องเป้าหมายของประเทศ

ข้อเสนอแนะและถาม-ตอบ

ข้อเสนอแนะ

อยากให้พื้นที่อ่าวตราดมีการลงทุนที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะให้หญิงชายในภาคส่วนประมงได้มีโอกาสในการสร้างรายได้เสริม

หัวข้อ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากประเทศกัมพูชา

ดำเนินการโดย คุณภัทรจิตร แก้วนุรัชดาสร, ผู้จัดการโครงการซีพีเดค-สวีเดน (SEAFDEC-Sweden)

1) CORIN-Asia Cambodia

- CORIN-Asia เป็นเครือข่ายที่เริ่มโดยประเทศไทย และขยายการดำเนินงานอยู่ในหลายประเทศ ทั้ง กัมพูชา ฟิลิปปินส์ และพม่า CORIN-Asia Cambodia ได้ดำเนินความร่วมมือกับซีพีเดค-สวีเดน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557-2560
- โดยพื้นฐานจังหวัดชายฝั่งทะเลของประเทศกัมพูชายังคงมีทรัพยากรประมงที่ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่มี ปัญหาหลายด้าน จากการที่ประชาชนมีการใช้อย่างเกินขีดจำกัด ไม่คำนึงถึงอนาคต กฎหมาย หรือ กฎระเบียบต่างๆ ยังไม่ครอบคลุมปัญหาด้านทรัพยากรประมงและชายฝั่ง ประชาชนยังไม่เข้าถึงข้อมูล และไม่รับรู้ถึงกฎหมาย ชุมชนชายฝั่งก็ยังคงมีความอ่อนไหวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ใน ปัจจุบันประเทศกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการ ทรัพยากรธรรมชาติที่สูงขึ้นด้วย นอกจากนี้การขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาการ จัดการขยะมูลฝอยตามมา
- จากประเด็นปัญหาต่างๆ CORIN-Asia Cambodia ได้นำมาพัฒนาเป็นแผนการจัดการ 4 แผน ได้แก่ 1) การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล ได้แก่ การก่อตั้งธนาคารปูในชุมชน รมรงค์ปลูกป่าชายเลน การจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนชายฝั่ง 2) การร่วมมือกับสถาบันรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมงระดับ จังหวัด สถาบันการศึกษา หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และ องค์การระหว่างประเทศ 3) ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้การ เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยส่งเสริมการทำอาชีพทางเลือกนอกจากการทำประมง และ ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างชายหญิงในชุมชนประมง 4.) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของ โครงการ และมีการศึกษาดูงานการจัดการในต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่
- การทำงานในพื้นที่ของ CORIN-Asia Cambodia ได้มีความร่วมมือจากกรมประมง (FIA) กระทรวง สิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด (MOE) การท่องเที่ยว ในจังหวัด แคนป กัมพต และพระสีหนุ
- ภายใต้โครงการฯ ได้มีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น
  - การเพิ่มทรัพยากรประมง โดยการก่อตั้งธนาคารปูม้าในหลายพื้นที่ที่จะส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของ ปริมาณปูม้า 6 หมู่บ้าน ใน 3 จังหวัดชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะจังหวัดแคนป มีปูม้า เป็นสัญลักษณ์ และเป็นทรัพยากรประมงที่สำคัญ หลังจากการทำธนาคารปู ชาวประมงพบว่าปูม้าเพิ่มขึ้น และชาวประมงมีรายได้มากขึ้น

บทเรียนพบว่าการทำธนาคารปูมีปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ พื้นที่ที่เหมาะสม ความร่วมมือจากชาวประมง ความร่วมมือและการสนับสนุนด้านวิชาการและเงินทุน

- การจัดตั้งพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากร โดยเฉพาะหอยแครง ในพื้นที่ประมาณ 15 เฮกตาร์ โดยภายใต้พื้นที่อนุรักษ์ ได้กำหนดกติกาการทำประมง มีชุมชนเข้าร่วมกลุ่มประมาณ 50 ครัวเรือน รายได้ของชาวบ้านที่หาหอยแครงในพื้นที่ประมาณ 150 บาท ต่อคนต่อวัน
  - การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ซึ่งเป็นโครงการแรกที่มีกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนชายฝั่ง โดยมีการให้ความรู้และการจัดการรีไซเคิลขยะในชุมชน การจัดกิจกรรมเก็บขยะในชุมชน (cleaning day) โดยมีหน่วยงานหลายภาคส่วนเข้าร่วมในกิจกรรม
  - การพัฒนาความร่วมมือด้านการจัดการทรัพยากรกับประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะจังหวัดเกียงซาน ที่มีชายแดนติดกับจังหวัดแคป ของกัมพูชา
  - เพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โครงการฯ ได้เสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชน มีอาชีพเสริมหารายได้ เช่น การแปรรูปสัตว์น้ำที่ได้มาตรฐาน (hygienic product) การทำกุ้งแห้ง ปลาแห้ง การเลี้ยงปลาในกระชัง และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้นำนักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมปลูกป่าชายเลนด้วย
  - การพัฒนาคุณภาพชีวิตเรื่องการเลี้ยงปลาและการแปรรูปสัตว์น้ำ อีกทั้งยังมีการฟื้นฟูป่าชายเลน และทรัพยากรธรรมชาติ การทำพื้นที่อนุรักษ์ด้านสัตว์น้ำ และท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นอาชีพทางเลือกให้กับชุมชน มีการเฝ้าระวังประมงผิดกฎหมาย โดยทำงานร่วมกับกรมประมงหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อวางแผนในการจัดการทรัพยากร และแก้ไขปัญหาประมงผิดกฎหมาย
- ความท้าทายและบทเรียนที่ได้จากการดำเนินโครงการ
    - ในปัจจุบัน ในประเทศกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายฝั่ง มีการบุกรุกทำลายพื้นที่ชายฝั่งมากขึ้น ทำให้ส่งผลทรัพยากรชายฝั่งลดลง กระทบต่อความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของชุมชนชายฝั่ง โดยมุมมองของชุมชนก็อยากมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากร ในขณะที่ภาครัฐต้องการดึงเอกชน เข้าพัฒนาพื้นที่ ดังนั้น หากไม่สามารถดึงให้ทุกฝ่ายเข้าหากันก็จะไม่สามารถพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งได้

- ในการดำเนินงานต่างๆ แม้ว่าจะมีองค์กรเอกชน (NGO) เข้าไปดำเนินงานแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐและความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของของชุมชน เมื่อโครงการฯ จบลงกิจกรรมต่างๆ ก็จะหยุดไปด้วย

2) The Learning Institute

- The Learning Institute เป็นสถาบันที่ให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนประมง โดยจัดทำโครงการการส่งเสริมและยกระดับความเป็นอยู่ของชาวประมง มุ่งเน้นไปที่กลุ่มชาวประมงขนาดเล็ก วัตถุประสงค์คือ การยกระดับความเท่าเทียมของคนในชุมชนประมง ส่งเสริมให้กลุ่มคนรุ่นใหม่มีการทำประมงอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างหญิงและชาย ให้ผู้หญิงมีโอกาสร่วมพัฒนาชุมชน
- โครงการความร่วมมือซีพีเคด-สวีเดน ร่วมกับ the Learning Institute ดำเนินโครงการส่งเสริมและการยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนประมง ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 โดยมีเป้าหมายหลักเฉพาะกลุ่มชาวประมงขนาดเล็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมและยกระดับศักยภาพของชาวประมง 2) เพื่อส่งเสริมคนรุ่นใหม่ในการมีส่วนร่วมการพัฒนาประมงอย่างยั่งยืน 3) ส่งเสริมความเท่าเทียมกันของหญิงชายในการพัฒนาชุมชน
- พื้นที่ดำเนินการ ในบริเวณโดนเลสาบ จังหวัดพระตะบอง พูสาด และกัมปง ชนาง และชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ กัมปต และแคป
- การทำงานในช่วงแรกได้ศึกษาปัญหาในพื้นที่ หาวิธีแก้ไขปัญหา การศึกษาวิธีการและนำมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ และทำการประเมิน ติดตามผล ปัญหาที่พบในพื้นที่ คือ สิทธิของชาวประมงและความรับผิดชอบต่อทรัพยากรประมง และชาวประมงยังมีศักยภาพจำกัด
- การดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ได้เริ่มจากพื้นที่เล็กๆ ก่อนโดยการนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้ การเสริมสร้างศักยภาพผ่านการจัดอบรมด้านต่างๆ สิทธิและความเท่าเทียมกันของหญิงชาย การสำรวจความต้องการของชุมชนและกลุ่มคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เช่น กระทรวงสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนและเยาวชนได้ทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ตนเอง กลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานรัฐ และจัดกิจกรรมต่างๆ ผลจากโครงการฯ นี้ มีการตั้งกลุ่มต่างๆ ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่มีศักยภาพและได้มีโอกาสเข้าร่วมในคณะกรรมการการประมงอีกด้วย จากประสบการณ์ของคนรุ่นใหม่ ได้นำเอาความรู้

และประสบการณ์เข้าไปถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตนเองเพื่อทำกิจกรรม แก้ปัญหาในหมู่บ้านของตน มีการจัดการประชุมติดตามแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นประจำทุกเดือน

- ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการนี้ กลุ่มคนรุ่นใหม่มีศักยภาพและสิทธิในการทำประมงเพิ่มขึ้น มีดูแลการทำประมงที่ถูกกฎหมายเพื่อการจัดการให้ทรัพยากรมีการใช้อย่างยั่งยืน มีการจัดกิจกรรมระดมทุนการจัดสรรรายได้จากร้านค้าเพื่อทำกิจกรรมในชุมชนซึ่งเป็นการสร้างความยั่งยืนทางด้านเงินทุน
- บทเรียนที่ได้จากโครงการฯ พบว่าช่วงเริ่มต้นโครงการฯ ผู้ที่ร่วมในโครงการมีองค์ความรู้ที่จำกัด การปรับทัศนคติของผู้ร่วมอยู่ในโครงการฯ (เช่น บทบาทหญิงชาย และการอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นต้น) การเคลื่อนย้ายของคนวัยทำงานเข้าสู่เมือง ทำให้ในชุมชนจะมีคนวัยหนุ่มสาวน้อย ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จที่สำคัญคือกิจกรรมได้รับความร่วมจากหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในพื้นที่
- The Learning Institute ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ทั้งภาษาอังกฤษและภาษากัมพูชา ตลอดจนสื่อวิดีโอต่างๆ เผยแพร่บนสื่อดิจิทัล (youtube, <https://www.learninginstitute.org>)

ภายหลังการนำเสนอจากผู้แทนหน่วยงานฯ แล้ว คณะจากประเทศกัมพูชา ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพิ่มเติม โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

- การทำธนาคารปู เนื่องจากผู้บริโภคมีความต้องการอาหารทะเลเพิ่มขึ้นมากโดยเฉพาะปูม้าเพิ่มขึ้นมาก จึงได้คิดทำธนาคารปูเพื่อช่วยเพิ่มประชากรปูม้า และยังหาอาชีพเสริม ทั้งการเลี้ยงปลาในกระชัง การแปรรูปสัตว์น้ำ
- หน่วยงานท้องถิ่น (เทียบเท่า อบต.ในประเทศไทย) ได้มีการสนับสนุนชุมชนและร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการปลูกป่าชายเลนและกิจกรรมต่างๆ รวมถึงมีความร่วมมือกับกรมประมง ในการเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย
- หน่วยงานประมงจังหวัด มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนชุมชนประมงในเขตการปกครองมีการพบปะเยี่ยมชุมชน ประชุมกับชาวบ้านเป็นประจำทุกเดือน การเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย และร่วมกับชุมชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง เช่น ธนาคารปู และฟื้นฟูป่าชายเลน เป็นต้น และยังมีการแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรเอกชนหรืออื่นๆ ในด้านเงินทุนและเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการเผยแพร่ความรู้กฎหมายกฎระเบียบ ข้อมูลข่าวสารสู่ชุมชน ตลอดจนการจัดการข้อขัดแย้งด้านการประมง ทั้งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม

ชุมชนและระหว่างกลุ่มชุมชน และประเทศข้างเคียง (กัมพูชา-เวียดนาม) ในกรณีความขัดแย้งระหว่างประเทศ ได้มีการจัดการประชุมร่วมระหว่างกัมพูชาและเวียดนามเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจด้านกฎระเบียบของแต่ละประเทศ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และหารือเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ ซึ่งกิจกรรมนี้ได้ส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนภายใต้โครงการซีพีเดค-สวีเดน

- บทบาทหญิงชายในประเทศกัมพูชา โดยทั่วไปหญิงในกัมพูชามีภาระหน้าที่หลายอย่างในครอบครัว ทั้งการดูแลด้านอาหาร ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน และแต่เดิมหญิงมักถูกจำกัดให้อยู่แต่ในบ้าน และไม่มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน แต่ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมในกิจกรรมเป็นคณะ กรรมการหมู่บ้านมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังขาดความสมดุลระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในสังคม ซึ่งในมุมมองของผู้แทนกัมพูชาเสนอว่าควรส่งเสริมให้หญิงมีบทบาทหรือมีโอกาสมากขึ้น และผู้หญิงที่มีความรู้ มีโอกาสและมีประสบการณ์ควรมีการแบ่งปันความรู้ให้กับผู้หญิงที่อยู่ในชุมชนที่ยังขาดโอกาสด้วย

ข้อเสนอแนะและถาม-ตอบ

ถาม: กัมพูชามีปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกเข้ามาทำประมงผิดกฎหมายในพื้นที่ที่มีบ่อยหรือไม่ และมีการบริหารจัดการอย่างไร ได้ผลสำเร็จดีหรือไม่

ตอบ: ผู้แทนประเทศกัมพูชา อธิบายว่า มีการทำกฎหมายที่ชัดเจนถ้าพบเห็นการทำประมงที่ผิดกฎหมาย จะมีการปรับโทษตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้

หัวข้อ 6 งานวิจัยเพื่อชุมชน

1) การติดตามผลการวางขั้งเชือกเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากร ของชุมชนบ้านคลองมะขาม ตำบลหาดเล็ก จังหวัดตราด โดย อาจารย์เพ็ญจันทร์ ละอองมณี มหาวิทยาลัยบูรพา

- โครงการวางขั้งเชือกโดยมหาวิทยาลัยบูรพา ร่วมกับซีพีเดค และ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) (SCG) โดยใช้เชือกมะนิลาซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติมาจัดวาง หากหลุดไปจะได้ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีจุดเปรียบเทียบ 2 จุด โดยจุดแรกห่างจากฝั่ง 500 เมตร จุดที่สอง 1000 เมตร โดยมีประเด็นที่ทำการศึกษาประกอบด้วย

(1) การเปลี่ยนแปลงของสัตว์เกาะติดและสิ่งมีชีวิตที่อาศัยร่วมบริเวณขั้งเชือก พบว่าสัตว์เกาะติดและสิ่งมีชีวิตที่อาศัยร่วมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น และวัสดุของขั้งเชือกมีผลต่อการลงเกาะของสัตว์

เกาะติด โดยวัสดุธรรมชาติจะมีสัตว์เกาะติดมากกว่าเชือกใยสังเคราะห์ เนื่องจากเชือกใยสังเคราะห์มีความลื่นมากกว่าเชือกที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ

- (2) องค์ประกอบและความหนาแน่นของสัตว์หน้าดินขนาดใหญ่บริเวณซั้งเชือก พบว่าความหนาแน่นของสัตว์หน้าดินบริเวณที่อยู่ในซั้งเชือกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- (3) องค์ประกอบชนิดและความหนาแน่นของสัตว์น้ำบริเวณซั้งเชือก พบว่าสัตว์น้ำที่อยู่บริเวณใกล้ซั้งเชือกมีความหนาแน่นมากกว่าบริเวณไกลซั้งเชือก
- (4) การติดตามสถานะแวดล้อมรอบซั้งเชือกของชุมชนบ้านคลองมะขาม พบว่าคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งอยู่ในเกณฑ์ดี ซั้งเชือกไม่ได้มีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ
- (5) ความหลากหลายและความหนาแน่นของลูกปลาวัยอ่อนบริเวณซั้งเชือก พบว่ายังหาข้อสรุปไม่ได้โดยมีข้อสังเกตว่าในเดือนที่พบความหนาแน่นของหิววันสูง ความหลากหลายและความหนาแน่นของลูกปลาวัยอ่อนจะลดลง
- (6) อิทธิพลของซั้งเชือกที่มีผลต่ออัตราการตกตะกอน ชายฝั่งบ้านคลองมะขาม พบว่าในพื้นที่ซั้งเชือกมีอัตราการตกตะกอนมากกว่าบริเวณนอกซั้งเชือก

2) แนวทางการจัดการธนาคารปูม้าอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาจังหวัดตราด โดย ผศ.ดร.เบญจมาศ ไพบุลย์กกุล มหาวิทยาลัยบูรพา

- เนื่องจากปัญหาการลดลงของทรัพยากรปูม้าโดยมีสาเหตุมาจากการนำปูม้าที่มีไขนอกกระดองมาใช้ประโยชน์มากเกินไป มีการจับปูม้าที่มีขนาดเล็กกว่าวัยสืบพันธุ์ ปริมาณการจับปูม้าเกินผลผลิตสูงสุดที่ยั่งยืน โดยมีการนำเสนอแนวทางในการเพิ่มผลผลิตปูม้าของประเทศไทย คือ
  - (1) หน่วยงานราชการควรมีบทบาทในการให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรปูม้าอย่างยั่งยืน
  - (2) มีเขตอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน
  - (3) ใช้เครื่องมือในการจับปูม้าที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
  - (4) ไม่จับปูม้าขนาดเล็ก
  - (5) เพิ่มจำนวนปูม้าโดยการจัดทำธนาคารปูม้า

การดำเนินงานของธนาคารปูม้าจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีความเค็มอยู่ในช่วง 27-35 ส่วนในพันส่วน (ppt.) มีการลำเลียงแม่ปูม้าไข่นอกกระดองอย่างระมัดระวัง ระยะเวลาในการเพาะฟักควรปล่อยลูกปูในระยะชูเอี้ยงหลังแม่ปูไข่และฟักหมดแล้ว ช่วยเวลาปล่อยลูกปูในระยะชูเอี้ยง อุณหภูมิในโรงเรือนและบริเวณที่ปล่อยควรมีอุณหภูมิที่ใกล้เคียงกันเพื่อเพิ่มอัตราการรอด ทั้งนี้ปัจจัยดังกล่าวต้องคำนึงถึงลักษณะพื้นที่ของแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะและถาม-ตอบ

ข้อเสนอแนะ

อยากให้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชายเลน เนื่องจากป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน โดยเฉพาะป่าชายเลนจังหวัดตราดมีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง

3.พิธีปิด

ดร. บัลลังก์ เนื่องแสง คณบดีคณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา

- ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับเกียรติและโอกาสจากชุมชน ในการเข้าไปร่วมศึกษาหาโจทย์วิจัย ร่วมสร้างเครือข่ายให้กับชุมชน การจัดงานประชุมสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในครั้งนี้ จึงเป็นโอกาสที่ดีในการมาพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้โจทย์วิจัยและให้ประสบการณ์ต่างๆ จากชุมชน และขอให้การจัดงานในครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการให้ความอนุเคราะห์จากชุมชน ให้มหาวิทยาลัยบูรพาได้เข้าไปช่วยในการพัฒนา แก้ปัญหา และเป็นเครือข่ายให้ทรัพยากรชายฝั่งมีความยั่งยืนตลอดไป

คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข ประธานมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับโอกาสจากซีพีเดคในการทำงานในระดับพื้นที่ของจังหวัดตราด โดยมูลนิธิมีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับงานจากประสบการณ์การทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อที่จะขับเคลื่อนในการพัฒนาเชิงระบบสร้างรูปธรรมในพื้นที่โดยนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทางนโยบาย กฎหมาย และกลไกการทำงาน

ดร.คมนต์ ศิลปอาจารย์ เลขาธิการศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- การทำประมงต้องอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน การจัดงานประชุมสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในครั้งนี้ ได้เรียนรู้บทบาทจากตัวแทนนักอนุรักษ์ ทำให้เห็นว่าชุมชนตราดเป็นชุมชนอนุรักษ์ที่เข้มแข็ง ที่ผ่านมาซีพีเดคมีโครงการที่ทำกับจังหวัดตราดหลายโครงการ ทางซีพีเดคหวังว่าจะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากคนในชุมชนจังหวัดตราดในการทำโครงการต่างๆ ต่อไปในอนาคต

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 กำหนดการสรุปทเรียนและองค์ความรู้โครงการจัดการประมงบนฐานระบบนิเวศ

วันที่ 6-7 สิงหาคม 2562 ณ ห้องประชุมประมง ใจจิต อาคารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
วันที่ 6 สิงหาคม 2562		
8.30-9.00	ลงทะเบียน	
9.00-9.15	พิธีเปิด <ul style="list-style-type: none"> ● กล่าวต้อนรับ โดย คณบดีคณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา ● กล่าวเปิดงาน โดย เลขาธิการศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	
9.15-9.30	ที่มาและวัตถุประสงค์ของการจัดงาน โดย ผู้จัดการโครงการความร่วมมือ ซีฟเดค-สวีเดน	
9.30-10.00	ภาพรวมของโครงการจัดการทรัพยากรบนฐานระบบนิเวศอ่าวตราด ภายใต้การสนับสนุนของซีฟเดค-สวีเดน โดย คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข มุลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	
10.00-10.30	ถ่ายภาพร่วมกันและพักรับประทานอาหารว่าง	

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
10.30-12.00	<p>หัวข้อ 1 การบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการประมงอ่าวตราดบนฐานระบบนิเวศ กับสิทธิประมงพื้นบ้าน</p> <p>วัตถุประสงค์ การมีส่วนร่วมภาคส่วนต่างๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากรในอ่าวตราด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) วิสัยทัศน์ของส่วนราชการในพื้นที่กับการจัดการทรัพยากรประมง โดย นายอำเภอคลองใหญ่ 2) การบริหารจัดการอ่าวตราดแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดย นายวินัย บุญล้อม ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วม สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 และ และศุภกาญญา อ่องเกา เจ้าพนักงานชำนาญงาน สำนักงานประมงจังหวัดตราด 3) เครือข่ายอ่าวตราดกับความร่วมมือในการจัดการจัดการทรัพยากรโดยใช้ระบบนิเวศเป็นฐาน โดย นายสมนึก หงษ์วิเศษ ผู้แทนเครือข่ายอ่าวตราด 4) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการประมง โดย คุณประกฤต ทรัพย์พานิช รองคณะกรรมการด้านการประมง สภาเกษตรกร จังหวัดตราด ดำเนินรายการโดย คุณเรวดี ประเสริฐเจริญสุข มุลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 	<p>นำเสนอเรื่องละ 15 นาที</p> <p>ถามตอบ 10 นาที</p>
12.00-13.30	พักรับประทานอาหารกลางวัน	

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
13.30-15.00	<p>หัวข้อ 2 บริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและการสร้างความพร้อมการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ</p> <p>วัตถุประสงค์ ให้เห็นถึงการบริหารจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งเพื่อลดความเสี่ยงกับการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับชุมชนและระดับเครือข่าย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โลมากับการเชื่อมเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรท่ามกลางเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย คุณทัต จิตสถาพร ประธานเครือข่ายช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก 2) การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนประมงที่อยู่อาศัยริมน้ำเพื่อลดความเปราะบางจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย นางนवलนภา ศรประดิษฐ์ ผู้แทนเครือข่ายอ่าวตราด 3) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรทะเลและชายฝั่งเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย นางประวิง นิมมาก ประธานกลุ่มอนุรักษ์ชุมชนคลองตะเคียน ตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ 4) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการฟื้นฟูดูแลทรัพยากร ทางเลือกในการลดความเปราะบางต่อเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย นายราวี ศีลาอาส ประธานกลุ่มอนุรักษ์หมู่ 2 ตำบล แหลมกลัด อำเภอเมืองดำเนินรายการโดย ดร.วิโรจน์ ละอองมณี มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี 	<p>นำเสนอเรื่องละ 20 นาที</p> <p>ถามตอบ 10 นาที</p>
15.00-15.30	พักรับประทานอาหารว่าง	

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
15.30-16.45	<p>หัวข้อ 3 เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการประมงและอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่งโดยใช้ฐานนิเวศ</p> <p>วัตถุประสงค์ ชี้ให้เห็นความตระหนักของชุมชนในการดูแลทรัพยากรทะเลและชายฝั่งการสร้างความร่วมมือภายในชุมชนและตำบลใกล้เคียงเพื่อลดภัยคุกคามต่อทรัพยากร เช่น สัตว์น้ำวัยอ่อน และ ชยะทะเล เป็นต้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรทะเลและชายฝั่งและเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมายในเขตประมงชายฝั่งโดยใช้เครือข่ายชุมชนและกติกาสังคมในตำบลอ่าวใหญ่ โดย นายศักดิ์ สวัสดิ์ กลุ่มอนุรักษ์พิทักษ์ทะเล ตำบลอ่าวใหญ่ 2) พลังความร่วมมือในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสัตว์น้ำวัยอ่อนในเขตทะเลชายฝั่งระหว่างตำบลห้วงน้ำขาว และตำบลอ่าวใหญ่ โดย นายบุญยิ่ง สิงห์พันธ์ รองนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลห้วงน้ำขาว 3) ความร่วมมือเครือข่ายอ่าวตราดในการอนุรักษ์ฟื้นฟู สัตว์น้ำวัยอ่อนกรณีคลองประทุนระหว่าง ตำบล แหลมกลัดและตำบลขำราก โดย นายประมวล มุสิรัตน์ นายกเทศมนตรีตำบลขำราก 4) ชุมชนชายฝั่งกับการจัดการชยะทะเล กรณีความร่วมมือชุมชนชายฝั่งและกลุ่มเรือประมงในการจัดการชยะชุมชน ตำบลหาดเล็ก โดย นายศรารุณี ขาวคม ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประมงชายฝั่งตำบลหาดเล็ก <p>ดำเนินรายการโดย คุณวรินทร์ แก้วทันคำ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>	<p>นำเสนอเรื่องละ 15 นาที</p> <p>ถามตอบ 10 นาที</p>
วันที่ 7 สิงหาคม 2562		

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
9.00-10.15	<p>หัวข้อ 4 การส่งเสริมบทบาทหญิงชายในการพัฒนาประมง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การศึกษาบทบาทหญิงชายและการเข้าถึงทรัพยากรประมงในตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราดโดย คุณจรรยา ศรีเกลี้ยง นักจัดการทรัพยากรประมง, ซีฟเดค 2) การขับเคลื่อนผู้หญิงในอ่าวตราด กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้หญิง โดย คุณตรีดา ตริมรรคา มุลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ผู้หญิง : ความท้าทายในการทำประมงที่ยั่งยืน โดย คุณวิสรุ ทงคำ ชาวประมงบ้านแหลมหิน ตำบลหนองคันทรอง อำเภอเมือง 4) พลังผู้หญิงกับการสร้างความมั่นคงทางอาชีพของชุมชนประมงชายฝั่ง โดย นางไพเราะ ป่างปู กลุ่มผู้หญิงในบ้านคลองตะเคียน ตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ ดำเนินการโดย คุณสายสุนีย์ จักษุอินทร์, ซีฟเดค-สวีเดน (SEAFDEC-Sweden) 	<p>นำเสนอเรื่องละ 15 นาที ถามตอบ 15 นาที</p>
10.15-10.45	พักรับประทานอาหารว่าง	
10.45-12.00	<p>หัวข้อ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากประเทศกัมพูชา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) CORIN-Asia Cambodia 2) Learning Institute <p>ดำเนินการโดย คุณภัทรจิตร แก้วนุรัชดาสร, ซีฟเดค-สวีเดน</p>	<p>นำเสนอเรื่องละ 25 นาที ถามตอบ 10 นาที</p>
12.00-13.00	รับประทานอาหารเที่ยง	

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
13.00-14.00	หัวข้อ 6 งานวิจัยเพื่อชุมชน 1) การติดตามผลการวางผังเชิงลึกเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากร ของชุมชนบ้านคลองมะขาม ตำบลหาดเล็ก จังหวัดตราด โดย อาจารย์เพ็ญจันทร์ ละอองมณี มหาวิทยาลัยบูรพา 2) แนวทางการจัดการธนาคารปูม้าอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาจังหวัดตราด โดย ผศ.ดร.เบญจมาศ ไพบุลย์กิจกุล และ ผศ.ดร.ชลิ ไพบุลย์กิจกุล มหาวิทยาลัยบูรพา	นำเสนอเรื่องละ 20 นาที ถามตอบ 15 นาที
14.00-14.15	สรุปผลการสัมมนา	
14.15-14.30	ปิดการสัมมนา โดย เลขาธิการศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	

ภาคผนวก 2 ภาพกิจกรรม

